

*Natalia Malik, Aleksander Kuś**

INSTRUMENTY, KIERUNKI, PERSPEKTYWY ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Z a r y s t r e ś c i: Przedsiębiorczość na przestrzeni ostatnich lat zyskuje na znaczeniu w środowisku biznesowym. Wielowymiarowość tego zjawiska pozwala na analizę z perspektywy zarówno procesu, organizacji, jak i jednostki. Przyczynia się do dynamicznych zmian w całej gospodarce, które przejawiają się poprzez powstawanie innowacyjnych produktów, rozwiązań, tworzenie kultury organizacyjnej, nowych miejsc pracy i ośrodków „twórczych”, gdzie implikowane są pomysły. Szczególnie istotne staje się zatem promowanie przedsiębiorczości, zarówno przez instytucje rządowe, jak i pozarządowe, aby osiągnąć stabilny rozwój.

S ł o w a k l u c z o w e: przedsiębiorczość, szara strefa, instrumenty wspierające

K l a s y f i k a c j a J E L: L 21

WSTĘP

Głównym źródłem wyzwań dla dzisiejszych przedsiębiorstw stały się postępująca globalizacja, dynamicznie wzrastająca i rozwijająca się konkurencja oraz coraz bardziej wymagający nabywcy [Glabiszewski, 2015, s. 303-304]. We współczesnej gospodarce rynkowej istotną rolę odgrywają procesy, które przyczyniają się do stabilnego rozwoju i są ściśle związane z przedsiębiorczością, innowacyjnością, kreatywnością.

Sama przedsiębiorczość może być rozpatrywana z perspektywy procesu, czyli tworzenia nowych przedsiębiorstw, jednostki – podejmującej działania w otoczeniu biznesowym, wykorzystującej własne umiejętności, doświadczenia, a także organizacji, która dąży do osiągnięcia przewagi rynkowej [Baran, Bąk,

* Adres do korespondencji: Natalia Malik, Aleksander Kuś, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Koło Naukowe Zarządzania „Menedżer”, ul. 1 Maja 50, 40-287 Katowice, e-mail: nataliamalik1994@gmail.com; kus.alexander@gmail.com;

2016, s. 83–84]. Mimo występujących barier widoczny jest wzrost przedsiębiorstw w różnych sektorach [Ministerstwo Gospodarki, 2014, s. 37]. Jest to możliwe za sprawą zaangażowania w tzw. start – upy, zarówno organizacji rządowych, jak i pozarządowych. To wszystko prowadzi do działań na rzecz kreowania świadomej przedsiębiorczości, mających przełożyć się na proaktywne postawy.

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ JAKO INSTRUMENT BUDOWY PRZEWAGI KONKURENCYJNEJ

Gwałtowny rozwój przedsiębiorczości na przestrzeni ostatnich lat spowodował wzrost zainteresowania tym pojęciem w kontekście procesu, jednostki, jak i organizacji. Z perspektywy nauk ekonomicznych przedsiębiorczość jest definiowana jako predyspozycje psychiczne, umiejętności, doświadczenia, wiedza, a także zasoby finansowe i rzeczowe. Ponadto pojęcie to jest coraz częściej utożsamiane z działaniami innowacyjnymi, wykorzystywaniem nowoczesnych technologii, kreatywnym myśleniem wyprzedzającym przyszłość – co przyczynia się do wykorzystywania szans, osiągania zamierzonych celów, a tym samym kształtowania przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstwa, zarówno w skali kraju, jak i świata [Moczydłowska, Pacewicz, 2007, s. 9–13]. T. Kraśnicka charakteryzuje przedsiębiorczość jako „(...) szczególny typ aktywności ludzi działających indywidualnie lub wewnątrz organizacji, polegającej na wykorzystywaniu postrzeganych w otoczeniu okazji lub ich kreowaniu poprzez realizację przedsięwzięć (wprowadzania innowacji, tworzenia nowych organizacji lub rewitalizacji już istniejących), które przynoszą efekty ekonomiczne i/lub pozaekonomiczne ich podmiotom oraz otoczeniu [Kraśnicka, 2011, s. 15].” Nieco odmienne stanowisko reprezentuje R.B. Mellor, który zaznacza, że przedsiębiorczość powinna być rozpatrywana bardziej ogólnie tj. jako działalność wzmacniająca potencjał w obszarze innowacji, komercjalizacji, wynalazczości, uruchamiania nowych przedsięwzięć i ekspansji [Mellor, Coulton, Chick, Bifulco, Mellor, Fische, 2011, s. 42]. Te zaledwie dwa odmienne poglądy pozwalają na dostrzeżenie niezgodności w określaniu przedsiębiorczości, czego głównym powodem jest wielo- i interdyscyplinarność pojęcia, a także złożoność ludzkiej osobowości, motywów pracy, rzeczywistości organizacyjnej [Duraj, Papiernik – Wojdera, 2010, s. 18 – 19].

Przedsiębiorczość jest zatem zjawiskiem charakteryzującym się dużą różnorodnością. Przedsiębiorcze procesy w gospodarce kreują zarówno doświadczeni przedsiębiorcy, którzy identyfikują i wykorzystują okazje rynkowe wybierając sposoby osiągnięcia zamierzonych celów organizacyjnych, jak również osoby, które dopiero rozpoczynają swoje doświadczenia w biznesie.

Niezależnie na jakiej płaszczyźnie przedsiębiorczość jest realizowana – staje się ważnym i trudnym do przecenienia nośnikiem zmian – umożliwiającym samorealizację jednostki, jak i tworzenie bogactwa firm. Na rozwój przedsiębiorczości istotny wpływ ma m.in. [Janasz, 2012, s. 32 – 27]:

- kształtowanie się innowacyjnych struktur biznesowych,
- ułatwiony dostęp do źródeł finansowania działalności,
- znoszenie barier administracyjnych, fiskalnych – podatkowych i paropodatkowych,
- możliwość wykorzystywania luk, zarówno na rynku krajowym, jak i międzynarodowym,
- możliwość otrzymania wsparcia od instytucji rządowych i pozarządowych.

Konkurencyjność natomiast to jeden z kluczowych atrybutów jakie posiadają podmioty działające w turbulentnym otoczeniu. Definiowana jest najczęściej w stosunku do podmiotów stricte makroekonomicznych, np. krajów czy sektorów gospodarczych [Stankiewicz, 2005]. W nawiązaniu do płaszczyzny przedsiębiorstw, konkurencyjność to swego rodzaju proces, w którym podmioty na rynku kierują się wypełnianiem swych interesów, konkurują ze sobą ofertami cen, jakością produktów i usług [Cyrkon, 2009]. Jak wskazuje O. Flak i G. Głód „(...) konkurencja to stan, który ma miejsce gdy podmioty konkurują między sobą”, a zaś „konkurencyjność jest podstawowym bodźcem do wprowadzania zmian w funkcjonowaniu przedsiębiorstw. Wymusza ona zmiany w sposobie produkcji, lub świadczenia usług, skłania do rozwiązań nowatorskich i ich weryfikowania na rynku” [O. Flak, G. Głód, 2012, s. 25 – 33].

Poziom przedsiębiorczości wśród podmiotów funkcjonujących na rynku jest wprost proporcjonalny do konkurencyjności, a co więcej, w dużej mierze decyduje on o środkach reakcji na zmiany. Przedsiębiorczość wpływa na zewnętrzne oraz wewnętrzne sposoby budowania przewagi konkurencyjnej, a także metody skutecznego konkurowania, których wykorzystywanie pozwala na osiągnięcie wysokiej pozycji na rynku [Huczek, 2009, s. 88 - 89].

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ INDYWIDUALNA A KORPORACYJNA

Nie ulega wątpliwości, że w dzisiejszej gospodarce rynkowej ogromną rolę odgrywają przedsiębiorcy indywidualni, którzy tworzą firmy i skutecznie nimi zarządzają w niestabilnym otoczeniu biznesowym. O osobie przedsiębiorczej mówimy wtedy, gdy posiada ona określone cechy, pozwalające jej na wdrażanie wykreowanych koncepcji, idei w życie. Trudno jednoznacznie sklasyfikować zestaw cech „typowego” przedsiębiorcy, wyróżnia się wśród nich m.in. kreatywne postawy, zdolność do podejmowania ryzyka, wytrwałość w dążeniu do wyzna-

czonego celu, umiejętność współpracy z innymi ludźmi, zaradność, odporność na stres, czy umiejętność wykorzystywania pojawiających się szans. Nie sposób wymienić wszystkich atrybutów osoby przedsiębiorczej, jednak warto zaznaczyć, że ich posiadanie nie warunkuje założenia firmy, czy prowadzenia innej formy aktywności rynkowej. W związku z tym cechy przedsiębiorcze pozostają w silnej korelacji z gotowością do działania, a także aspektami zewnętrznymi, które ją stymulują, wymuszają, a czasem ograniczają. I choć wydawać by się mogło, że przedsiębiorczość jest zbiorem cech wrodzonych, to znaczna większość autorów wskazuje na możliwość wyćwiczenia, wyuczenia się tego typu postaw [Piecuch, 2010, s. 57 – 65].

Analizując przedsiębiorczość indywidualną warto wyróżnić pozytywne czynniki determinujące, do których zaliczane są [Lemańska – Majdzik, 2013, s. 49]:

- zmiana ścieżki kariery tj. zmiana miejsca pracy, stanowiska, doskonalenie kompetencji;
- dostrzeżenie szans w otoczeniu wewnętrznym i zewnętrznym organizacji oraz chęć ich wykorzystania;
- chęć stworzenia od podstaw własnej działalności gospodarczej;
- pojawienie się szans na poszerzenie własnych możliwości (awans);
- posiadanie kapitału na „start”.

Do negatywnych determinant kreowania postaw przedsiębiorczych zalicza się natomiast:

- pozostawanie na bezrobociu,
- utrata dotychczasowej pracy,
- pogorszenie sytuacji prywatnej,
- niestabilność zatrudnienia,
- brak satysfakcji, „zmęczenie” dotychczasową pracą,
- alternatywna możliwość w stosunku do migracji zarobkowej.

Pobocznymi czynnikami, które mogą mieć wpływ na przedsiębiorczość są m.in. rozwój technologii, rosnący poziom współzawodnictwa, bodźce płynące z otoczenia, czy sukcesy innych.

W drugim ujęciu rozpatruje się przedsiębiorczość jako zjawisko występujące w przedsiębiorstwach różnego typu, rodzaju, sektora i określana jest mianem – przedsiębiorczości korporacyjnej [Chmielewiec, 2012, s. 45 – 53]. Jest ona wynikiem ewolucji przedsiębiorczości organizacyjnej i polega m.in. na rozwiązywaniu wewnętrznych problemów w oparciu o nowe pomysły, idee twórczych zespołów. Działania zatrudnionych w organizacji pracowników, jak i menedżerów przyczyniają się do powstawania produktów, zmodernizowanych rozwiązań i kombinacji procesów. Ponadto w ramach przedsiębiorczości korporacyjnej wykorzystywane są szanse rynkowe, pozyskiwane dodatkowe zdolności, kreowane struktury i kultura organizacyjna, a nawet tworzone całkiem nowe przedsiębior-

stwa [Czaja, 2016, s. 34 – 39].

Przedsiębiorczość indywidualna odnosi się zatem do osoby przedsiębiorczej, która chce wdrażać własne pomysły w życie (niezależnie), zaś korporacyjna – przemian w organizacji, odnowy strategicznej, wprowadzania innowacji, czy tworzenia nowych komórek, przedsięwzięć, przedsiębiorstw. Jednak w obu przypadkach istotą jest wyjście poza schemat, zmiana myślenia i podjęcie wyzwania, które może prowadzić do otwarcia całkiem nowego etapu rozwoju – samego człowieka, jak i organizacji [Klimek, 2009, s. 87 – 103].

SZARA STREFA A DZIAŁALNOŚĆ NIEREJESTROWANA

Szara strefa jest ściśle związana z przedsiębiorczością, gdyż w pewnym sensie wymusza na słabszych podmiotach funkcjonujących na rynku zanizanie obrotów i podatków, z drugiej zaś jest pokusą do nieetycznych procedurów dużych „graczy”. W obrębie sfery prowadzenia działalności gospodarczej można zaobserwować spory odsetek przedsiębiorstw, które w sposób niezgodny z przepisami prawa, zwyczajami moralnie przyjętymi (a nawet wbrew społecznemu potępieniu), prowadzą swoją działalność w sposób ciągły i zorganizowany. Tego typu zachowania mają wpływ na kształtowanie się rynku oraz pozycję makroekonomiczną gospodarki państwa. Bliższe poznanie przyczyn, celów i mechanizmów funkcjonowania działalności nielegalnej, dają dużą szansę na skuteczną walkę z tym zjawiskiem [Buszko, Długosz, Skorwider – Namiotko, Szumowska, 2015, s. 9 – 10].

Ważną klasyfikację zjawiska szarej strefy przedstawili autorzy G. Farrell, J. Roman i M.H. Fleming, kreśląc jej cztery kluczowe kategorie [Buszko, Długosz, Skorwider – Namiotko, Szumowska, 2015, s. 9 – 10]:

- kryminalną działalność – wytwarzanie produktów i oferowanie usług, które są zabronione sankcjami prawnymi przez powszechnie obowiązujące normy prawne, np. prostytutka, produkcja narkotyków,
- nielegalność – zachowania, w których dobra i usługi zostały wytworzone w pełni legalny sposób, lecz zarządzający w swoich działaniach dążą do unikania płacenia podatków, bądź np. w sposób niezgodny z prawem księgują w ewidencji wszystkie zawarte transakcje,
- działalność w obszarze gospodarstw domowych – przejawy aktywności gospodarczych pojawiające się zazwyczaj w lokalnej społeczności, cechujące się sporadycznością i małą skalą oddziaływani np. produkcja i sprzedaż domowych wyrobów spożywczych,
- nieformalność – to aktywność gospodarcza, która nie zostaje zgłoszona – określić ją można mianem działalności nierejestrowanej. Jej zakres występowania może być różny, od mikroprzedsiębiorstw, przez średnie firmy – aż do międzynarodowych korporacji.

Zważywszy na różnorodność problemu oraz niejednorodne usystematyzowanie przyczyn powstawania szarej strefy w gospodarce według E. Stawasza warto podzielić je na trzy zasadnicze grupy. Pierwsza to czynniki instytucjonalne tj. wysokie obciążenia fiskalne nakładane na prace, niejasność przepisów prawa podatkowego, rozwinięty system ulg pracowniczych, wysokie zasiłki dla bezrobotnych, niskie ryzyko znalezienia nieprawidłowości. Druga grupa to czynniki ekonomiczne, do których zaliczana jest nie wystarczalność wysokości wynagrodzenia, kłopoty ze znalezieniem legalnej pracy, niepokój przed utratą świadczeń związanych z podjęciem pracy w pełnym wymiarze godzin - świadczenia emerytalne, zasiłki socjalne dla bezrobotnych. Ostatnią grupę stanowią czynniki psychologiczne rozumiane przez tzw. moralność podatkową. Zwrot ten interpretowany jest jako m.in. społeczne przyzwolenie na podjęcie pracy w szarej strefie, predylekcja do podejmowania ryzyka oraz brak koncepcji na uzyskanie emerytury na przyszłość [Pietrzak, Bołkunow, 2013, s. 23,49].

Według raportu „Szara strefa w polskiej gospodarce w 2015 roku” opublikowanego przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową całkowita wielkość szarej strefy w Polsce wyniosła około 372 miliardy złotych. W odniesieniu do roku 2014 obserwujemy zwiększenie skali szarej strefy o 10 miliardów złotych. Dla porównania według danych GUS, szara strefa wyniosła odpowiednio w roku 2014 – 217 miliardów, natomiast w roku 2015 – około 224 miliardów. Znaczne różnice między szacunkami obu instytucji wynikają z faktu definiowania przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową szarej strefy z punktu widzenia trzech składników: 1) szarej strefy (ujęcie GUS), 2) działalności nielegalnej (ujęcie GUS), 3) doszacowania IBnGR. Doszacowanie IBnGR obejmuje różnorodne formy działalności z sektorów polskiej gospodarki, które nie zostały uwzględnione przez GUS (np. „dzikie” kopalnie węgla, nielegalna wycinka drzew, nielicencjonowany transport osobowy, nierejestrowane prace budowlane, produkcja odzieży, itd) [Łapiński, Peterlik, Wyżnikiewicz, 2015].

Według raportu „Praca nierejestrowana w Polsce w 2014 r.” opracowanego przez Główny Urząd Statystyczny, wymienić można trzy główne cele podejmowania pracy nierejestrowanej w wymiarze indywidualnym, są to [GUS, 2015, s. 11]:

1. pozyskanie jakiegokolwiek pracy, a przez nią dochodów,
2. uzyskanie wyższego wynagrodzenia, niż poprzez wykonywanie pracy rejestrowanej,
3. pozyskanie dochodów uzupełniających inne źródła dochodów.

Swoboda prowadzenia działalności odgrywa kluczową rolę w gospodarce rynkowej. W związku z tym inicjatorom aktywności gospodarczej powinno się zapewnić nie tylko równość, ale przede wszystkim wysoką jakość tworzonych przepisów prawnych [Buszko, 2016, s. 18]. W krajach wysoko rozwiniętych (Stany Zjednoczone, Japonia, Nowa Zelandia, Europa Zachodnia) obserwuje się niski

poziom szarej strefy i wysoki wskaźnik wolności gospodarczej. W państwach przechodzących transformację (Polska, Węgry, Czechy, Słowacja) wolność gospodarcza występuje na niższym poziomie, zaś szara strefa osiąga przeciętnie wysoki poziom. Natomiast w gospodarkach słabo rozwiniętych (Afryka Środkowa i Południowa, Ameryka Południowa) - szara strefa ma tendencje silnie wzrostową, przy słabo rozwiniętej wolności gospodarczej. Reasumując, im większy w danym państwie jest poziom szarej strefy, tym mniejszy panuje tam klimat wolności gospodarczej [Buszko, 2016, s. 18].

FORMY WSPARCIA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Szczególne znaczenie dla rozwoju społeczno – gospodarczego ma pobudzenie aktywności przedsiębiorczej obywateli w warunkach gospodarki rynkowej. Działania stymulujące powinny odbywać się nie tylko na szczeblu ogólnokrajowym, ale także lokalnym, regionalnym. Prowadzą one do wzrostu PKB, powstawania nowych miejsc pracy, innowacji, walki konkurencyjnej. W związku z tym stanowią istotny kierunek przemian, realizowany w relacjach bilateralnych – właściciele pomysłów z osobami i instytucjami, które uczestniczą w procesach biznesowych [Cieślik, Koładkiewicz, 2014, s. 15 – 19].

Na najniższym szczeblu instytucjonalnym wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości stanowią m.in. wprowadzanie w ramach lokalnego planu zagospodarowania przestrzennego stref koncentracji działalności gospodarczej tj. strefy ekonomicznej, rozwoju powierzchni targowej, uwzględniania w planach inwestycyjnych dzielnic centrów przedsiębiorczości, inkubatorów przedsiębiorczości, ośrodków doradztwa, powierzchni co – workingowych, udostępnianiu początkującym przedsiębiorstwom powierzchni handlowych na preferencyjnych warunkach czy bieżąca, dwustronna wymiana informacji [Ibidem]. Ponadto dużą rolę odgrywają działania na rzecz efektywnego wykorzystania środków UE dla rozwoju przedsiębiorczości, skierowane głównie do mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Dotacje w obecnej perspektywie udostępniane będą beneficjentom w ramach Programów Regionalnych, jak i Programu Inteligentny Rozwój i Polska Wschodnia. Obejmą przede wszystkim rozwój działalności gospodarczej, informatyzację, rozwiązania ekologiczne, działania dla przedsiębiorców oraz szkolenia [www 1].

Na płaszczyźnie ogólnokrajowej wśród aktywności stymulującej można wyróżnić chociażby program „Wsparcie na starcie”, w ramach którego udzielane są niskoprocentowane pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej [www 2], działalność BGK na rzecz polskich przedsiębiorstw o strategicznym znaczeniu dla gospodarki, który realizuje m.in. program „Finansowe wspieranie eksportu” i program DOKE [www 3], a także działania PARP – będącej głównym koordynatorem działań rządu [Zieliński, 2014, s. 193 – 194]. Obec-

nie w fazie koncepcyjnej pozostaje nowa inicjatywa legislacyjna „Konstytucja dla Biznesu”, która ma przyczynić się do poprawienia „klimatu” biznesowego w kraju. Pośród kluczowych założeń wymienia się m.in. uproszczenia podatkowe, ulgi na start, drobną działalność bez konieczności rejestracji, poprawę pozycji firm w stosunku do aparatu państwowego, a także prostszy język kodyfikacji prawa. Ponadto funkcjonuje Stowarzyszenie Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce, które zrzesza m.in. Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości, Parki Technologiczne, Ośrodki Szkoleniowo – Doradcze, czy Centra innowacji dążące do wsparcia małych firm, aktywizacji rozwoju regionów peryferyjnych i tworzenia nowych miejsc pracy [www 4]. Pośród organizacji pozarządowych wyróżniamy m.in. Fundację Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Polską Fundację Przedsiębiorczości, czy Fundację Liderów Biznesu.

W dzisiejszym otoczeniu biznesowym kreowanie przedsiębiorczości urasta do rangi problemu strategicznego. Dążenia te muszą być poparte poprzez odpowiednie działania, metody, procedury tworzenia, a szczególnie przez programy wspierające o czym świadczy ich szeroki wachlarz, oferowany zarówno przez państwo, Unię Europejską i organizacje pozarządowe. Realizowane są projekty umożliwiające udział w warsztatach, stażach, praktykach, tutoringach, dające szansę na rozwój własnych, innowacyjnych pomysłów, a także już istniejących przedsiębiorstw – niezależnie od ich wielkości.

ANALIZA PRZEPROWADZONYCH BADAŃ ANKIETOWYCH

Przeprowadzone badanie ilościowe miało na celu rozpoznanie stosunku osób reprezentujących różne grupy wiekowe wobec zjawiska przedsiębiorczości, stymulantów rozwoju tj. działań instytucji rządowych ze szczególnym uwzględnieniem projektu „Konstytucja dla Biznesu”, jak i pozarządowych, stosunku do założenia działalności gospodarczej, towarzyszących jej barier, a także skali szarej strefy, możliwości jej niwelowania oraz stosunku wobec działalności nie-rejestrowanej jako nieetycznego procederu. Pośrednim celem było natomiast zbadanie zależności między przedsiębiorczością, a konkurencyjnością na rynku pracy.

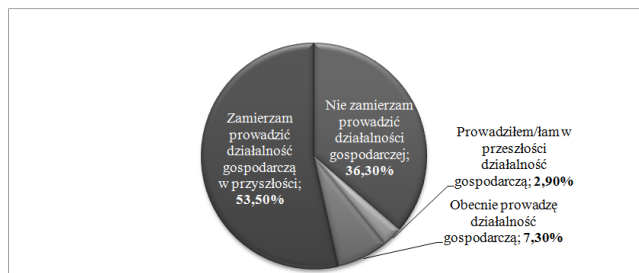
Narzędziem był kwestionariusz ankietowy składający się z 15 pytań w części ogólnej i 6 pytań zawartych w metryczce. Badanie ankietowe jest stosowane głównie w zamiarze sprawnego przebadania dużej zbiorowości osób. Opiera się ono na przeprowadzeniu wywiadu pisemnego, którego głównym narzędziem jest ankieta. W porównaniu do innych metod badań (np. kwestionariusz, wywiad osobowy), dzięki swemu bezosobowemu charakterowi oraz anonimowości, ankieta pozytywnie wyróżnia się wysoką jakością pozyskiwanych danych [Sztumski, 2005, s. 170].

Próba została dobrana w sposób losowy. Badania miały charakter pierwotny i zostały przeprowadzone na terenie województwa śląskiego [Pfaff, 2010, s. 11]. Respondenci w niektórych pytaniach mieli możliwości wyboru więcej, niż jednej odpowiedzi bądź wpisania odpowiedzi własnej.

W badaniu ankietowym wzięło udział 245 respondentów, z czego 66,9% stanowiły kobiety, zaś 33,1% mężczyźni. W większości były to osoby młode w wieku 18 – 25, które stanowiły 79,6% badanych, a następnie w wieku 26 – 35 – 10,2%, 36 – 45 i 46 – 55 – 3,7%, 56 – 65 – 2% oraz powyżej 65 roku życia – zaledwie 0,8% ogółu. W odniesieniu do wykształcenia trzy najliczniejsze grupy reprezentowali respondenci z wykształceniem średnim – 36,3%, niepełnym wyższym – 32,3% oraz wyższym – 29,8%. Byli to głównie mieszkańcy miast aglomeracji Śląskiej i miejscowości peryferyjnych, osiągający zróżnicowany poziom dochodów, co uwarunkowane było statusem – rozumianym przez zatrudnienie lub jego brak w związku z uczeniem się, pozostawaniem na bezrobociu, emeryturze, urlopie macierzyńskim.

W pytaniu „Czy Pani/Pana zdaniem przedsiębiorczość jest cechą pożądaną na dzisiejszym rynku pracy” respondenci niemal jednogłośnie wskazywali, że tak – 95,1%, 2,4% osób wskazało, że nie i analogiczna sytuacja wystąpiła w przypadku odpowiedzi nie wiem (2,5%). Już te dane pozwoliły stwierdzić, że przedsiębiorczość zyskuje na znaczeniu we współczesnej gospodarce i warto dążyć do jej rozwoju za sprawą różnych aktywności. Kolejne z pytań dotyczyło subiektywnej opinii na temat cechowania się przedsiębiorczością osób badanych. 56,7% osób wskazało, że są osobami przedsiębiorczymi, 18,4%, że nie, zaś aż 24,9% nie miało zdania. W przypadku stosunku do założenia działalności gospodarczej ponad połowa badanych tj. 53,5% wskazało, że tak zamierza rozpocząć tego typu aktywność rynkową i byli to głównie ludzie młodzi, 36,3% kategorycznie zaprzeczyło, zaś 7,3% spośród respondentów prowadzi obecnie działalność gospodarczą, a 2,9% prowadziło w przeszłości (Wykres 1.). Ponadto, aż 89,4% grupy badanej odpowiedziało, że przedsiębiorczość jest niezbędna do budowy przewagi konkurencyjnej.

Wykres 1. Stosunek respondentów wobec założenia działalności gospodarczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań.

Istotnym okazało się też wspieranie procesów przedsiębiorczych przez organizacje rządowe i pozarządowe, gdzie wskazania rozłożyły się następująco – 78,8% osób odpowiedziało, że działania te mają kluczowe znaczenie, 11% uważało, że nie, zaś 10,2% nie miało zdania na ten temat. W odniesieniu do działań przez które przejawia się przedsiębiorczość respondenci wskazywali najczęściej umiejętność wdrożenia w swoje życie pomysłów, koncepcji – 198 odpowiedzi, aktywność przynosząca zysk, dającą jednocześnie szansę na rozwój umiejętności – 161 oraz cechowanie się innowacyjnością, kreatywnością, nastawieniem na zmianę – 159. Pośród innych odpowiedzi wskazywano najczęściej sieć kontaktów i umiejętność wykorzystania dostępnych środków finansowych. W przeprowadzonym badaniu ankietowym dążono do zbadania wiedzy na temat najnowszego projektu „Konstytucja dla Biznesu” jako jednej z form wspierania aktywności gospodarczej. Jak się okazało zaledwie 15,5% kiedykolwiek o nim słyszało, zaś 8% znało założenia. Dalsze z pytań dotyczyły wybranych elementów projektu, a rozkład odpowiedzi ukształtował się jak zostało przedstawione poniżej. (Tabela 2.).

Tabela 2. Odpowiedzi respondentów dotyczące projektu „Konstytucja dla Biznesu” i szarej strefy

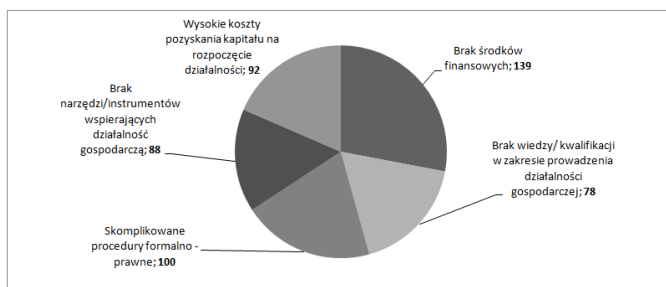
Pytanie	Odpowiedzi		
	Tak	Nie	Nie wiem
Czy Pana/Pani zdaniem na rozwój przedsiębiorczości mają wpływ projekty rządowe, działania organizacji pozarządowych (np. Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości), konferencje, warsztaty, tutoring, itp.?	58,4%	13,9%	27,8%
Czy jeśli „drobna” działalność gospodarcza (do 1 tys. zł netto) nie wymagałaby rejestracji – podjąłby/podjęłaby się Pan/Pani tego typu aktywności?	55,5%	20%	24,5%
Czy zwolnienie z obowiązku uiszczania składek na ubezpieczenia społeczne przez pierwsze 6 miesięcy działalności skłoniłoby Pana/Panią do założenia firmy?	56,7%	13,9%	29,4%
Czy można efektywnie kontrolować (przez działania np. Służby Celnej, Policji Skarbowej) i tym samym niwelować szarą strefę?	31,4%	43,3%	25,3%
Czy kiedykolwiek zakupił/a Pan/Pani produkty lub skorzystał/a z usług oferowanych przez szarą strefę?(np. alkohol, papierosy bez znaków akcyzy, produkty domowe – wędliny, przetwory)	56,6% - z czego 11 osób wskazało, że robi to regularnie	43,4%	0%

Zródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań

W pytaniu o najistotniejsze bariery towarzyszące procesowi zakładania działalności gospodarczej 139 osób wskazało – brak środków finansowych „na start”, 100 – skomplikowane procedury formalno – prawne, a 92 – wysokie koszty pozyskania kapitału. Za najmniejszą barierę respondenci uważają brak

dostęp do narzędzi, instrumentów wspierających tzw. start – upy. Respondenci mieli możliwość wyboru więcej, niż jednej odpowiedzi. Wartości przedstawione na wykresie odpowiadają liczbie wskazań (Wykres 2.)

Wykres. 2. Najistotniejsze bariery towarzyszące procesowi zakładania działalności gospodarczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań.

Ostatnie z pytań miało sprawdzić zdanie respondentów na temat działalności nierejestrowanej jako nieetycznego procederu. 24,1% osób udzieliło odpowiedzi raczej tak, 37% raczej, zaś 39,2% trudno powiedzieć. Pozostałe odpowiedzi – zdecydowanie tak – reprezentowała grupa 34 osób – 13,9%, zaś zdecydowanie nie – 19 osób tj. 7,8%.

Z przeprowadzonych badań ankietowych wynika, że przedsiębiorczość zyskuje na znaczeniu i powinna być wspierana przez różnego typu instytucje. Mimo wielu barier występujących na rynku, ludzie – przede wszystkim młodzi chcą zakładać własną działalność gospodarczą. Z pewnością przyczynią się do tego założenia „Konstytucji dla Biznesu”, o ile uda się je właściwie wdrożyć. Niepokojący jest natomiast rozmiar szarej strefy, która mimo niwelowania przez aparaty rządowe stale rośnie w siłę, generując straty dla gospodarki liczone w miliardach złotych.

PODSUMOWANIE

Przedsiębiorczość staje się niezbędną cechą, narzędziem, jak i stymulantem rozwoju, która warunkuje rozwój nie tylko jednostki, ale także organizacji i całej gospodarki. Przekonanie o jej dużym znaczeniu przekłada się na rosnącą liczbę narzędzi wspierających, jednak, żeby przedsiębiorczość mogła wystąpić niezbędne jest podejmowanie ryzyka, chęć zmian, a przede wszystkim innowacyjność i kreatywność, które są nieodłącznym elementem tego typu procesów. W związku z tym dąży się do świadomego kreowania przedsiębiorczości, umożliwiającej dostrzeganie szans rynkowych i właściwe ich wykorzystanie. Tylko stałe tworzenie, promowanie i wdrażanie przedsiębiorczych rozwiązań w wielu obszarach warunkuje powodzenie planów biznesowych.

LITERATURA

- Baran G., Bąk J. (2016), *Przedsiębiorczość jako proces stawania się*, <https://pm.uek.krakow.pl/article/download/1081/764> [12.03.2017].
- Buszko A. (2016), *Mechanizmy szarej strefy*, Księgarnia Ekonomiczna CeDeWu, Warszawa.
- Buszko A., Długosz J., Skorwider – Namiotko J., Szumowska J. (2015), *Przedsiębiorstwo w gospodarce szarej strefie*, Difin, Warszawa.
- Chmielewicz B. (2012), *Wpływ jakości kapitału ludzkiego kadr menedżerskich na przedsiębiorcze działania pracowników w procesie zmiany organizacyjnej* [w:] Jamka B. (red.), *Potencjał ludzki w rozwoju przedsiębiorczości indywidualnej i korporacyjnej*, Difin, Warszawa.
- Cieślak J., Koładkiewicz I. (2014), *Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości w aglomeracjach miejskich :narzędzia i instrumenty współpracy jednostek samorządu terytorialnego ze społecznością przedsiębiorców na poziomie lokalnym*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa.
- Cyrkon E. (2009), *Kompendium wiedzy o gospodarce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Poznań [w:] Brodowska-Szewczuk J. (red.) *Konkurencyjność przedsiębiorstw i źródła przewagi konkurencyjnej*, ZESZYTY NAUKOWE NR 80 Seria: Administracja i Zarządzanie (7).
- Czaja I. (2016), *Przedsiębiorczość dużych przedsiębiorstw – zagadnienia ogólne*[w:] Czaja I., Kozień E. (red.), *Przedsiębiorczość korporacyjna*, Difin, Warszawa.
- Duraj J., Papiernik – Wojdera M. (2010), *Przedsiębiorczość i innowacyjność*, Difin, Warszawa.
- Flak O., Głód G., (2012), *Konkurencyjni przetrwają: o przedsiębiorstwie, metodach badania konkurencyjności i twoich szansach na sukces rynkowy*, Wyd. Difin, Warszawa.
- Glabiszewski W. (2015), *Kreowanie wizerunku małego przedsiębiorstwa na rzecz budowania relacji z partnerami w łańcuchu dostaw*, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Problemy Zarządzania, Finansów i Marketingu*, t. 1, nr. 875.
- GUS (2015), *Praca nierejestrowana w Polsce w 2014r.*, Zakład Wydawnictw Statystycznych, s. 11, praca_nierejestrowana_w_polsce_w_2014_roku.pdf [31.01.2017].
- Huczek M. (2009), *Zarządzanie jako czynnik rozwoju przedsiębiorczości* [w:] *Rola przedsiębiorczości w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego*, „Przedsiębiorczość – Edukacja” nr 5.
- Janasz W. (2012), *Przedsiębiorczość i przedsiębiorcy jako kategorie współczesnych organizacji, Kreatywność i innowacyjność w organizacji*[w:] Wiśniewska J., Janasz W. (red.) *Innowacyjność organizacji w strategii inteligentnego i zrównoważonego rozwoju*, Difin, Warszawa.
- Klimek J. (2009), *Hermeneutyka przedsiębiorczości*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń.
- Kraśnicka T.; (2011), *Przedsiębiorczość publiczna – geneza, istota, modele*[w:] Kraśnicka T. (red.), *Przedsiębiorczość w sektorze publicznym: wybrane zagadnienia i wyniki badań*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Katowice.
- Lemańska – Majdzik A. (2013), *Powody prowadzenia własnej działalności gospodarczej małych firm*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas. Zarządzanie”, nr 1.
- Łapiński K., Peterlik M., Wyżnikiewicz B. (2015), *Szara strefa w Polskiej Gospodarce w 2015 roku*, Raport Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową, Warszawa.
- Mellor R.B., Coulton G., Chick A., Bifulco A., Mellor N., Fisher A. (2011), tłum. Sawicki J., *Przedsiębiorczość*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Ministerstwo Gospodarki(2014), *Przedsiębiorczość w Polsce*, Warszawa 2014, https://www.mr.gov.pl/media/15513/Raport_o_przedsiębiorczosci_2014.pdf [31.01.2017].
- Moczydłowska J., Pacewicz I. (2007), *Przedsiębiorczość*, Wydawnictwo Oświatowe FOSZE, Rzeszów.
- Pfaff D. (2010) *Badania rynku. Jak pozyskiwać najistotniejsze dla firmy informacje marketingowe*, Wydawnictwo BC Edukacja, Warszawa.

- Piecuch T. (2010), *Przedsiębiorczość. Podstawy teoretyczne*, Wyd. C.H. Beck, Warszawa.
- Pietrzak A. M., Bołkunow W., (2013)., *Szara strefa a gospodarka w okresie kryzysu*, Europejskie Centrum Edukacyjne, Toruń.
- Stankiewicz M.J. (2005), *Konkurencyjność przedsiębiorstwa. Budowanie konkurencyjności przedsiębiorstwa w warunkach globalizacji*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”, Toruń.
- Sztumski J. (2005), *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Wydawnictwo Naukowe Śląsk, Katowice.
- Zieliński K. (2014), *Formy i przejawy współczesnej przedsiębiorczości w Polsce*, Wyd. Difin, Warszawa.
- [www 1] <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/skorzystaj/wsparcie-dla-mikro-malych-lub-srednich-przedsiębiorcow/>, [data dostępu: 11.03.2017r.]
- [www 2] <http://funduszenafirme.pl/zrodla-kapitalu/fundusze-europejskie-i-rzadowe/wsparcie-w-starcie-pozyczki-na-rozpozecie-dzialalnosci-gospodarczej-1309>, [data dostępu: 11.03.2017r.]
- [www 3] <https://www.bgk.pl/fundusze-i-programy/>, [data dostępu: 11.03.2017r.]
- [www 4] http://www.sooipp.org.pl/static/files/raport_2014.pdf, data dostępu: [11.03.2017r.]

INSTRUMENTS, TRENDS, PERSPECTIVE OF ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT

Abstract: Entrepreneurship in last few years changes and develops business environment and country economy. This appearance can be consider as a process in organization or in regard to personal abilities. In turn lead to create new, innovative products, solutions, organization culture, vacancies and special places where people can establish ideas and implement it to reality. The most important will become promoting of entrepreneurship by governmental and non – governmental organizations which offer subsidy, mentoring, business training and a lot of variety support. According to research in turns out that people have entrepreneurship skills but often encounter a lot of barriers on the market. Surely entrepreneurship is one of the instruments of sustainable development in country and global economy.

Keywords: Entrepreneurship, black economy, support instruments

